

TRÆER TIL BIER

På de følgende sider kan du læse om på træer og buskes betydning for bier, de hænger nemlig uløseligt sammen og har gjort det siden den seneste istid. I skovene har bierne kunnet finde føde, læ og redesteder. Til gengæld kvitterer træer og buske for biernes bestøvning med frugt, bær, frø og nødder, som er til gavn for fugle og andre dyr.

Træer og buske er af afgørende betydning for bierne, da de udgør vigtige fødekilder, der kan hjælpe bierne med store mængder pollen og nektar til yngelproduktionen. Dertil kommer at træer og gamle træstammer udgør redeplads for flere arter af bier.

Træer og buske er ikke kun knyttet til skov. Vi finder dem også i det åbne land, i byer og parker og i haver. Derfor har vi alle en mulighed for at plante træer og buske – og hvis vi vælger de rette træer og buske, som giver nektar og pollen, så hjælper vi også bierne og det øvrige dyreliv.

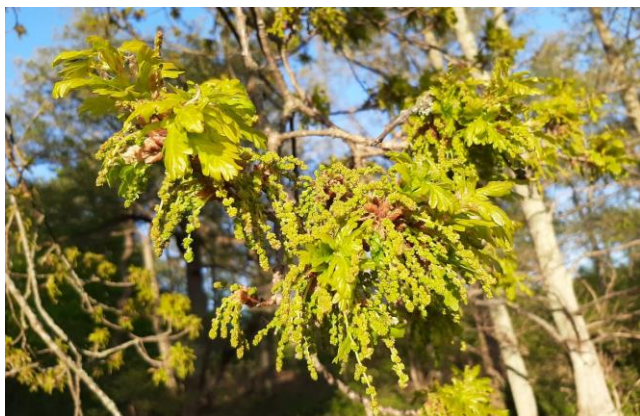
SKOVENES OG BIERNES FÆLLES HISTORIE

Træerne har dannet rammerne for udviklingen af den biologiske mangfoldighed næsten overalt i landet siden sidste istid. Uden mennesker ville meget af landet stadig være skovklædt. De fleste naturligt forekommende planter og dyr er stadig tilpasset de vidt forskellige forhold, som forekommer i skoven.

Den seneste istid i Danmark nærmede sig sin slutning for ca. 14.500 år siden. Det blev varmere og fugtigere, hvilket gradvist gav gunstigere betingelser for plantevækst.

Der er sandsynligvis gået endnu nogle tusinde år, før de første træer for alvor indvandrede til Danmark sydfra. Pollenanalyser fra moser peger på, at det var birk, som først dominerede, men i løbet af de næste par tusinde år kom en række arter til. Det drejede sig om skovfyr, hassel, elm, eg, lind og ask.

Efterhånden som klimaet blev mildere efter istiden, har der udviklet sig tætte skove med en blanding af arter. I de tætte skove var det især småbladet lind, som dominerede skovene i lange perioder med mildt klima, og man betegner perioden lindetiden.

Fra skovklædt til bart land

De seneste 6000 års skovhistorie, er stærkt præget af menneskets brug af skoven. Før denne tid havde mennesket brugt skoven til bl.a. jagt, brænde og indsamling af frugt og bær. Med landbrugets spredning til det danske område for ca. 6000 år siden kom andre arealanvendelser til, bl.a. som græsningsområde.

Menneskers ageren kan i særdeleshed aflæses i udviklingen i andelen af skovklædt land. I Danmark nåede skovandelen et lavpunkt i begyndelsen af 1800-tallet, hvor blot et par procent af landet var dækket af skov. I dag udgør skovarealet omkring 14 procent af det samlede areal, og i den nyligt indgåede grønne trepartsforhandling er parterne blevet enige om, at der frem mod 2045 skal rejses 250.000 ha ny skov.

TRÆERNE FOR BIERNE – BIERNE FOR TRÆERNE

Træer og buske giver føde og levesteder til bier, som til gengæld bestøver dem. Bier, svirrefluer og sommerfugle er vigtige bestøvere, især af mindre træarter. Insektbestøvning øger frø- og frugtsætning og gavner biodiversiteten. Hegn, gamle træer og kvasbunker skaber redemuligheder, mens træer og buske giver nektar og pollen, særligt vigtige i foråret og kan sikre føde hele sæsonen.

Cirka en tredjedel af træer og buske bestøves af vinden, mens de resterende bestøves af insekter. Det er særligt de mindre arter af træer og buske som insektbestøves, bl.a. kirsebær, lind, pil, rose, røn, tjørn og æble. Bier er specielt vigtige bestøvere, men også svirrefluer og andre fluer samt sommerfugle har stor betydning.

Insektbestøvede træer og buske giver bær og frø til vilde dyr, der lever af dem, og insekterne selv er føde for andre dyr, bl.a. fugle og flagermus. Som for de dyrkede planter, er det påvist, at nogle planter sætter flere frø og frugter, når der er flere forskellige slags bier til stede, hvis bierne vel at mærke komplementerer hinanden.

Træer og buske i hegn er vigtige spredningskorridorer og levesteder for mange bi-arter. Når hegn ofte fjernes, hænger det sammen med at på trods af deres gode egenskaber, kaster de også skygge på de nærmeste afgrøder og de kan være i vejen for store markredskaber. Man glemmer bare at ulemperne ofte opvejes af bedre bestøvning og gavnlige virkninger af andre nyttedyr. Specielt hvis der i forbindelse med hegn etableres andre tiltag f.eks. stenbunker, barjodsstriber og grendynger, som er til gavn for en lang række organismer.

Gamle træer og stubbe, der får lov at blive stående og forfalde naturligt, skaber værdifulde redemuligheder for mange biarter. Hulboende bier bygger blandt andet rede i efterladte billehuller i gammelt træ samt i hule plantestængler. Også bunker af træernes grene og kvas kan fungere som egnede redsteder for mange arter.

TRÆER OG BUSKE SOM FØDEKILDER

Træer og buske kan bidrage både med nektar og pollen. Nektar er biernes kilde til kulhydrater (energi), men det indeholder også aminosyrer og mikronæringsstoffer i mindre mængder. Der er flere forskellige kulhydrater i nektar, men overvejende sukrose, fruktose og glukose. Pollen er biernes proteinkilde, men de får også mineraler, fedtsyrer og vitaminer gennem pollen.

I kraft af træer og buskes højdevækst er der samlet en enorm blomstermængde på et forholdsvis lille areal. Mange af de hvidblomstrende træer og buske er en vigtig fødekilde i det tidlige forår. Udvalger man plantearterne efter blomstringstid, er det muligt at sikre føde til bierne gennem hele sæsonen fra forår til sensommer. Eksempler: Ahorn, brombær, frugtbuske, frugttræer, hvidtjørn, liguster, lind, mirabel, rose, slåen.

TRÆERNE MÅNED FOR MÅNED

Fra biavlernes registreringer, observationer og analyser har Danmarks Biavlerforening gennem mange år indsamlet data om, hvordan træerne gennem året sikrer et godt fødegrundlag for bierne. Herunder kan du tage en rejse gennem sæsonen, hvor bierne er aktive.

April

Pil er den helt dominerende pollenkilde i starten af april. Pileslægten omfatter en række arter, som forekommer i byområder, landbrugsland og natur. Pil er tidligt blomstrende og vokser gerne fugtige steder. Både han- og hunplanter producerer nektar, mens kun hanplanterne producerer pollen. Pils pollen samles flittigt af mange arter af bier, hvoraf nogle udelukkende er afhængige af pil. Frugttræer (både sten- og kernefrugt) udgør en væsentlig del af biernes fødekilder i april. En af de tidligst blomstrende er mirabel (*Prunus cerasifera*), som afløses af slåen (*P. spinosa*), kræge (*P. insittia*) og fuglekirsebær (*P. avium*). Alle disse giver både nektar og pollen af god kvalitet. Sten- og kernefrugt findes i levende hegn, haver og grønne områder. Sidst i perioden begynder kirsebær, blomme, æble og pære at blomstre, og alle har de sorter, som varierer i blomstringstid. Frugttræer findes i haver, plantager, vildtvoksende i hegn og skovkanter.

Maj

I maj samler bierne stadig pollen fra pil og frugttræer, men nu begynder arter indenfor ahornslægten at spille en stor rolle. Ahornslægten omfatter i Danmark arterne ahorn/ær (*Acer pseudoplatanus*), spidsløn (*A. platanoides*) og navr (*A. campestre*), som alle blomstrer i maj. Hertil kommer mange arter, der plantes som pryddplanter i haver. Ahorn er almindeligt plantet i løvskove, haver og parker, og spredes let med frø. Det har været diskuteret om den er indført, men der er fundet spor af ahorn langt tilbage i tiden. Spidsløn er almindelig i løvskove, men også i byområder, hvor den bruges som allétræ, og nektaren samles af mange arter af bier. Navr vokser bl.a. i skovbryn, levende hegn og i byområder. I maj begynder hvidtjørn, røn og hestekastanje deres blomstring. Hvidtjørn er en vigtig nektarplante. Blomsterne af hestekastanje er rige på både nektar og pollen, og blomstringen strækker sig ind i juni.

Juni

I juni er blomstringen af hestekastanje stadig i gang, og ahornarterne kan i visse år stadig være i blomst. Sidst i perioden begynder lindens blomstring. I Danmark findes de hjemmehørende arter småbladet lind (*Tilia cordata*) og storbladet lind (*T. platyphyllos*), men der findes mange arter og sorter plantet i

byerne. Linden blomstrer i slutningen af juni og ind i juli, og den er en meget vigtig nektar- og pollen-plante for honningbier og humlebier. Lindealléer og enkelte lundområder kan være væsentlige fødekilder for bierne i sommerperioden, og lind er derfor blandt de træarter, der kan give mulighed for honningproduktion. Bierne samler også pollen fra ask (*Fraxinus excelsior*) og skovfyr (*Pinus sylvestris*), som dog begge er vindbestøvede, men bierne kan i perioder hente pollen fra disse planter.

Juli

I juli er lind stadig en vigtig fødekilde, særligt i starten af måneden. Desuden blomstrer tørst (*Frangula alnus*), som leverer både nektar og pollen. Tørst er hjemmehørende i Danmark og findes i moser, heder og skovbryn. Senere i juli blomstrer også alm. hyld (*Sambucus nigra*), som dog ikke regnes som en særlig vigtig fødekilde for bierne.

August

I august finder bierne stadig nektar og pollen fra tørst. Herudover blomstrer ægte kastanje (*Castanea sativa*), som både giver nektar og pollen. Kastanje blomstrer i juli-august, men findes kun sjældent i større bestande i Danmark. Danmarks Biavlerforenings undersøgelse viser, at bierne i august også samler pollen fra ahorn/ær, som kan have sen blomstring i visse år.

September-oktober

I efteråret bliver fødeudbuddet begrænset, men enkelte træer og buske kan stadig levere pollen og nektar. En af dem er vedbend, der ganske vidst skal være ældre end 15 år før den blomstrer, men til gengæld tilbyder den masser af nektar og pollen til bier inden vinteren. Blomsterne er som runde kugler der sidder over hele planten, der klatrer op ad træer. På stille efterårsdage summer planten af mange forskellige insekter.

ANVENDELSE AF TRÆER OG BUSKE

Træer og buske udfylder en række funktioner og er vigtige bestanddele i det danske landskab. Skoven, lundene og krattet skaber profil og variation. Bevoksede hegn, alléer, parker og haver fremhæver hver på sin måde en landskabelig arkitektur. Herudover kan de give gavntræ og frø, frugt, bær og nødder. De yder læ og afskærmning, og spiller i det hele taget en stor rolle i samspillet mellem dyr og planter, klima, vand og jord.

Vi har alle mulighed for at plante træer og buske, hvad enten det er i det åbne land, parker eller i vores private have.

Det åbne land

I det åbne land kan træer og buske i levende hegn tjene flere formål. De giver læ og bryder vinden, og samtidig giver de levesteder, skjul, redesteder og føde til en lang række dyr og fugle, ligesom de kan udgøre spredningskorridorer i landskabet. Blomstrende træer og buske i hegn øger værdien som føderessource for bestøvere. Da værdien af læhegn for de bestøvende insekter i høj grad afhænger af alderen, er det afgørende, at eksisterende hegn så vidt muligt bevares.

En varieret sammensætning af træer og buske vil tilbyde levesteder, redesteder og føderessourcer til en bredere bestøverfauna. Særligt betydningsfulde arter er store nektar- og pollenproducenter, f.eks. dværgmispel (*Cotoneaster* spp.), lind (*Tilia* spp.), langbladet pil (*Salix smithiana*) og seljepil (*S. caprea*). Undersøgelser har vist, at læhegn generelt

tiltrækker et rigt dyreliv, f.eks. udgør det et permanent levested for fugle og mindre pattedyr.

Nyetablerede hegn er ofte opbygget efter en standardiseret model. Det er løvtræshegn på 3-6 rækker med 10-15 arter af træer og buske. Ved en målrettet udtyndning i en tidlig alder, er det muligt at få forskellige hegnstyper, bl.a. naturhegnet og blomster-, bær- og nøddehegnet.

Naturhegnet er kendetegnet ved, at der ryddes huller i hegnet til selvfornyelse af træer og buske. Der laves halvfældninger af træer, døde træer bevares og kvas fra udtyndinger lægges i bunker i bunden af hegnet. Hegnet er meget varieret mht. træarter og struktur, og det fungerer som levested for mange dyr. De lysåbne partier i hegnet skaber mulighed for forskellige urter, mens døde træer skaber levesteder for hulrugende fugle, flagermus, insekter og nedbrydende organismer.

Blomster-, bær- og nøddehegnet er kendetegnet ved, at der bruges træer og buske, der har blomster eller bær og nødder, f.eks. kirsebær, røn, æble, hæg, hyld, slåen, mirabel, tjørn, eg, hassel og roser. Hegnet giver et bredt fødeudbud til faunaen i form af nektar, pollen, bær, frugter og nødder.

Hvis man vil skabe levested for så mange arter som muligt, er nøgleordet variation, f.eks. ved at tilføre sten- og grenbunker.

Skovlandbrug

Skovlandbrug er kendetegnet ved, at de store marker er brudt op af bælter af træer og/eller buske. Ofte bruges frugttræer- og buske samt nøddebuske.

Blandt fordelene ved skovlandbrug er, at det bidrager til øget naturindhold i og omkring marken, da de giver føde og levesteder for insekter og andre dyr. Bl.a. har bestøverne og nytteinsekter gavn af disse træ og/eller buskklædte bræmmer, hvilket fremmer bestøvning og bekæmpelse af skadedyr.

I bymæssig bebyggelse

Træer og buske forskønner byens parker, pladser, veje og stræder, men de giver også levesteder og føde til byens fauna, og de bidrager med en række fordele for byens indbyggere. Undersøgelser har blandt andet vist, at træer kan reducere mængden af mikropartikler i luften i byer med 7-24%.

I disse tider, hvor ekstreme nedbørsmængder og hedebølger bliver hyppigere, er der hjælp at hente hos træerne. Træer mindsker risikoen for oversvømmelser ved at forsinke afstrømning af regnvand, og samtidig er de et værn mod hedebølger, da træer har en kølende effekt på grund af deres skygge og fordi de respirerer og lagrer vand, der fordamper og køler luften.

I bynære områder er der mange små og større områder, som ved den rette pleje og tilplantning kan gavne den vilde flora og fauna, og samtidig forbedre befolkningens muligheder for naturoplevelser. Det kan være arealer langs veje, gang- og cykelstier, ved p-pladser, skoler og sportsanlæg, i boligområder, industrikvarterer og parker.

Høje gamle træer kan veksle med lavere, omgivet af fodposer af forskellige buske samt en vildtvoksende bundvegetation. En sådan lagdelt bevoksning med frugt- og bærbærende planter byder gode betingelser for fuglelivet, og samtidig fremstår den som en tæt og frodig vegetation, hvor pasningen er meget begrænset.

Langs vejnettet

Siden 1800-tallet, hvor hovedvejsnettet blev udbygget, har man plantet træer langs vejene. Det gjorde man dels for at beskytte de vejfarende mod sol og vind, dels for at markere vejene i landskabet. Dengang var det ligefrem nedskrevet i vejloven, at der skulle beplantes langs vejene. I 1950'erne skete der en ændring i praksis, og man begyndte at fælde vejtræerne for at højne trafikikkerheden.

De senere år er der atter plantet træer langs vejnettet, men af trafikikkerhedsmæssige hensyn placeres de altid i passende afstand til vejanlægget. I dag er der i højere grad taget hensyn til landskabet og trafikanternes oplevelse, når der skal plantes langs motorveje.

Beplantningen langs motorveje tager i dag i højere grad hensyn til dyr og planter, således at beplantningen tilpasses de dyr og planter som lever langs vejene. Hvor motorveje går gennem åbent land, skal der udelukkende anvendes hjemmehørende plantearter, mens der langs veje gennem byer kan bruges kulturplanter, så beplantningen får karakter af have og park.

Vejtræer, herunder alléer, er desuden godt for fuglenes hvile- og udsigtsmuligheder, for insekter og for oplevelsen af landskabets konturer. På store og høje vejskråninger kan slåen og brombær danne tætte krat, som mindsker behovet for vedligeholdelse af disse skrån timer. Sådanne beplantninger vil medvirke til at gøre landskabet smukt og afvekslende – og levere pollen og nektar til bierne.

Haver

I haver kan blomstrende træer og buske bidrage til æstetikken, ligesom de kan give læ og yde skygge på varme sommerdage. Derudover tiltrækker de dyr og fugle, ligesom træer jo er fremragende til at klatre og lege i. Endelig kan f.eks. frugttræer og -buske bidrage til husstandens selvforsyning.

I de private haver er der større råderum i udvalget af blomstrende træer og buske, da man frit kan vælge mellem hjemmehørende og indførte træer og buske. Man skal selvfølgelig holde sig fra arter som er klassificeret som invasive.

Selvom om man kun planter et enkelt bivenligt træ eller busk i haven, så kunne man foranlediges til at mene, at det batter ingenting. Hvis naboerne også har plantet et træ eller busk, så vil området i fugleperspektiv vise sig at være et broget tæppe af spredte træer og buske i forskellige aldre og arter, og kvarteret vil tage sig ud som en stor lysåben krat-skov. Lige det, der skal til for at hjælpe bestøverne og de mange andre arter, som har gavn af de blomstrende træer og buske.

BIAVL I SKOVENE

I takt med at isen smeltede og skovene bredte sig, fulgte honningbierne med. Dels fordi træerne gav dem føde, men også fordi hulheder i træerne var den perfekte bolig for en bifamilie. I skovene, med en underskov af nektar- og pollenproducerende planter, som f.eks. pil og bærbuske, kunne bierne samle betydelige mængder honning.

Honningbier hører således til i den oprindelige danske natur. Den har levet vildt her i landet siden sidste istid og er tilpasset et liv blandt træer. Her var dens naturlige bo i hule træer, som forekom rigeligt i oldtidens skove, men som sjældent forekommer i moderne forstligt drevne skove.

Arkæologiske fund har vist, at man siden oldtiden har anvendt biernes produkter. Sandsynligvis er honning og voks blevet indsamlet ved bijagt og ikke egentlig biavl. Problemet med at fastslå, hvornår egentlig biavl tog sin begyndelse, er, at der ikke ad arkæologisk vej er påvist bistokke (altså hule træstammer, som bierne kan bygge i) i Danmark fra

oldtiden. Nær Berlin har man dog fundet bistokke, som menes at kunne dateres til bronzealderen.

Fra begyndelsen af 1200-tallet finder vi de første skriftlige kilder som vidner om, at man drev egentlig biavl her til lands. I det vestlige Europa og Skandinavien blev skoven brugt som fangstområde for bisværme og hele bifamilier. Disse blev så fragtet hjem og installeret i en bigård. For at få fat på så mange sværme som muligt, anvendte man lokkekuber, som var strøgne med voks eller andet materiale, som kunne lokke bierne til. Så snart en sværm var gået i kuben, blev den båret hjem og anbragt i bigården.

Man havde også faste lokketræer i skoven, og når et sådan blev beboet, kom biavleren og tog, hvad han kunne få fat på. Som regel kunne det hule lokketræ ikke tømmes helt, og ofte var der så meget tilbage, at bifamilien kunne føres videre. Efterhånden som skovene forsvinder træder såvel skovbiavl og skovbijagt i baggrunden og hjemmebiavl udvikles yderligere.

I dag anvendes skoven stadig til biavl. Skovene giver god beskyttelse mod vind og vejr, ligesom de kan tilbyde gode trækkilder til bierne særligt i det tidlige forår. Til gengæld bidrager biavlerens bifamilier med bestøvning, der giver frø, bær og frugt til skovens dyr.

Træk på visse træer og buske, f.eks. lind, kan give honning til biavleren, også i andre områder med mange træer, f.eks. i parker og alléer. Den høje blomstertæthed gør træer og buske meget attraktive for honningbierne, som netop har præference for masseblomstrende vækster.

Selv arter af træer, der ikke kræver insektbestøvning kan honningbierne drage nytte af. For eksempel kan der være godt lusetræk på nåletræer, ligesom bierne kan indsamle klæbrigt materiale fra knopperne på bl.a. poppel og bruge det til propolis.

OVERSIGT – TRÆER OG BUSKE TIL BIER

Der er mange muligheder for at plante nektar- og pollenrige træer og buske. I tabellerne herunder er givet nogle eksempler på træer og buske til bier. Listerne er langt fra udtømmende, og nedenfor kan du finde inspiration til yderligere planter.

Tænk på, at særligt for træernes vedkommende kan der gå en rum tid, inden de begynder at blomstre – men når de blomstrer, er det meget rigt.

Sørg for at plante forskellige arter, så blomstringen breddes videst muligt ud over året.

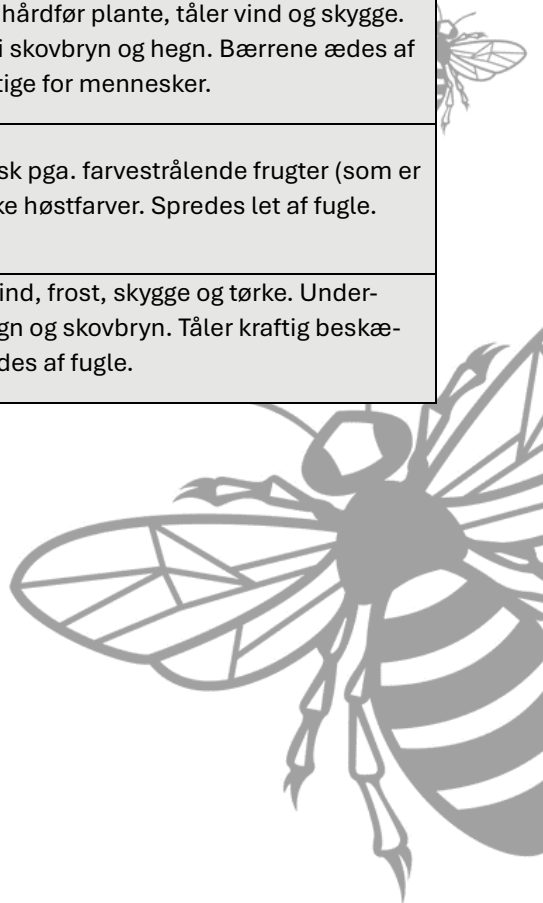
Hjemmehørende træer til bier

Art (H) = arten er hjemmehørende	Højde (m)	Blomstring (tal angiver måned)	Pollen (* – ***)	Nektar (* – ***)	Andet
Navr, <i>Acer campestre</i> (H)	15	5-6	*	***	Foretrækker sol, tåler skygge. Fritstående træer udvikler stor krone. Også som busk, tåler kraftig beskæring. Tåler kraftig vind. Frø til egern og fugle. Godt skjul og redested for småfugle
Fuglekirsebær, <i>Prunus avium</i> (H)	10-20	5-6	***	**	Ofte i hegn og skovbryn. Kan under visse omstændigheder sprede sig voldsomt via rodkud. Kugleformede mørkt røde eller næsten sorte stenfrugter. Tåler dårligt beskæring. Fugle, særligt drosselfugle og stær, æder frugterne. Egern, mus og kernebidere knuser/åbner stenene for at få det næringsrige frø.
Ahorn/ær, <i>Acer pseudoplatanus</i>	Op til 30	5	**	***	Skovtræ, egnet til læbælter og som fritstående træ. Kan klare sig uden særlig meget lys. Skygger, så urter buske og andre træer har svært ved at vokse under det. Som ungt træ kan den vokse op til 2 m om året. Blomster i lange klaser.
Lind, småbladet, <i>Tilia cordata</i> (H)	Op til 30	7	*	***	Fremragende i blandede landskabsplantninger, f.eks. i kombination med andre træer og buske. Meget velegnet som vej- og parktræ. Frøene ædes af fugle og løvet af hjortevildt. Tåler styning og beskæring. Honningdug.

Pil, <i>Salix spp.</i> (H)	10	3-5	***	***	Busk eller bredkronet lille træ. Mange arter, hvoraf mange er hjemmehørende. Hanpil giver pollen og nektar, mens hunpil giver nektar. Til hegn, læbælter og haver (bl.a. dværgarter).
Hvidtjørn, engriflet, <i>Crataegus monogyna</i>	Op til 15	5-6	**	***	Busk eller lille træ. Anvendes i en række forskellige landskabsplantninger især på lysåbne lokaliteter. Hårdfør overfor både vind og saltsprøjt. Tåler kraftig beskæring.
Rødel, <i>Alnus glutinosa</i>	10-25	3-4	**		Trives bedst på fugtig bund, tåler stillestående vand. Bruges som ammetræ i alle typer beplantning. Tåler beskæring og skyder villigt fra stub eller stamme. Virker jordforbedrende, optager kvælstof fra luften. Frø i kogler ædes af småfugle om vinteren.
Hæg, alm. <i>Prunus padus</i> (H)	6-8	5	**	**	Busk eller lille træ. Velegnet i hegn eller skovbryn, som enligt træ i haver. Stærk og hårdfør. Sorte frugter, som ædes af bl.a. drosler og stære. Må ikke forveksles med glansbladet hæg, som er indført og betegnes invasiv.
Æble, skov <i>Malus sylvestris</i>	7-10	5	***	***	Busk eller lille træ. Kan bruges i de fleste landskabsplantninger i det åbne land, f.eks. skovbryn og hegn. Frugter ædes af lang række pattedyr og fugle.
Røn, alm. <i>Sorbus aucuparia</i>	10-12	5-6	***	***	Flerstammer småtræ. Meget hårdfør mht. vind, kulde og dårlig jord. Dog skyggefølsom. Bruges i hegn og skovbryn. Prydplante i haver pga. de smukke bær og høstfarver. Bærrene ædes af en række fugle.
Spidsløn, <i>Acer platanoides</i> (H)	20	5	*	**	Tåler en del skygge. Velegnet til indblanding i læhegn og skovbryn. Velegnet som solitræ i parker og landskab. Blomsterne indeholder megen nektar og søges af mange slags insekter. Smukke høstfarver.

Hjemmehørende buske til bier

Art	Højde (m)	Blomstring	Pollen (*-***)	Nektar (*-***)	Andet
Hassel <i>Corylus avellana</i>	6-12	2-4	**	—	Stor busk, ofte mangestammet. Tåler beskæring. Anvendes ofte i læhegn og skovbryn. Hasselnødder eftertragtede af fugle, dyr, insekter og mennesker. Bruges i haver, bl.a. som nøddegange.
Slåen <i>Prunus spinosa</i>	3-4	4-5	***	***	Kraftigt rodnet; siderødder sætter hyppigt rodskud. Lyskrævende. Meget hårdfør mht. vind. Frugterne beske og sammensnerpende sure, men bliver efter frost sødere og mildere i smagen. Velegnet til at danne tætte krat. Placeres med omtanke i landskabet, da de kan brede sig stærkt og ukontrolleret. Tåler kraftig beskæring. Frugterne ædes af fugle.
Tørst <i>Frangula alnus</i>	1-5	6-7	*	***	Hårdfør. Surbundsplante, som hovedsageligt findes på fugtig bund i moser og skovsøer. Velegnet som underplantning i skovbryn og hegn. Frugter ædes af fugle. Frugter og frisk bark er let giftig. Værtsplante for citronsommerfugl.
Kvalkvæd, alm. <i>Viburnum opulus</i>	4	6	*	*	Bær kuglerunde og knaldrøde, ædes af fugle – særligt vinterfugle. Bær giftige for mennesker. Overvejende i skovbryn og hegn.
Gedebled, dunet <i>Lonicera xylosteum</i>	3	5-6	**	**	Meget robust og hårdfør plante, tåler vind og skygge. Underplantning i skovbryn og hegn. Bærrene ædes af fugle, men er giftige for mennesker.
Benved <i>Euonymus europaeus</i>	3-6	6-7	*	*	Populær prydbusk pga. farvestrålende frugter (som er giftige) og smukke høstfarver. Spredes let af fugle.
Fjeldribs <i>Ribes alpinum</i>	2	5-6	**	**	Robust overfor vind, frost, skygge og tørke. Underplantning i læhegn og skovbryn. Tåler kraftig beskæring. Bærrene ædes af fugle.

Ikke hjemmehørende træer og buske til bier

Art (T) Træ (B) Busk	Højde (m)	Blom- string	Pollen (*-***)	Nektar (*-***)	Andet
Mirabel, <i>Prunus cerasifera</i> (T)	8-10	4-5	**	**	En- eller fåstammet busk eller lille træ. Frugter vel-smagende, saftige om end lidt meledede. Tåler ikke vandlidende jorde. Tåler nogen skygge og vind. Rodskyder kraftigt, hvilket kan være et problem. Dyrket, men findes også i læhegn og vildtplantninger.
Hestekastanje, <i>Aesculus hippocastanum</i> (T)	30	5	***	***	Blomsten hvid med gul plet. Når blomsten er blevet bestøvet skifter pletten fra gul til rød. I parker, langs veje og som alléer, i haver.
Evodia, "honningtræ" <i>Euodia spp.</i> (T)	15	7-9	**	***	Prydplante. I haver og parker. Planter solrigt og i læ. Unge træer kan være følsomme over for frost. Blomstrer meget righoldigt fra 10 års alderen.
Ægte kastanje, <i>Castanea sativa</i> (T)	10-30	6-7	*	***	Følsom overfor hård frost; noget skyggetolerant. Flere sorter. Spisekastanje. Prydplante i parker og haver. Blomstrer fra 10 års alderen
Sargentæble, <i>Malus sargentii</i> (B)	2	5-6	***	***	Prydplante. Temmelig hårdfør som hegn. Velegnet til skovbryn og i læ- og vildtplantninger. Æblerne ædes af fugle og dyr. Meget smuk og righoldig blomstring. Smukke høstfarver. Prydbusk i haver, som fritvoksende hække og i læbælter.
Ildløn <i>Acer ginnala</i> (B)	3-6	5	**	**	Flotte høstfarver. Bruges i læhegn, vildtremiser og haver.
Kvæde, japansk <i>Chaenomeles japonica</i> (B)	1,5	5	**	***	Prydbusk. Frugterne spiselige, men bedst til marmelade, gelé og i madlavning. Frugter minder om æbler. Til lave hække og som blomsterbusk i haver.
Sommerfuglebusk <i>Buddleja davidii</i> (B)	3-4	7-9	**	**	Prydbusk til haven. Flere sorter. Hårdfør, trives i sol og halvskygge. Undgå vindudsat placering. Tåler kraftig beskæring.

Du kan finde inspiration til bivenlige træer og buske på:

www.bivenlig.dk

www.biplanter.dk

www.plantevalg.dk

www.skoven-i-skolen.dk

